

Referat, arbeidsmøte GPS-prosjekt – Snøhetta, Hjerkin 22.01.09

Deltagere:

Roy Andersen (NINA), Olav Strand (NINA), Kirstin Fangel (NINA), Esben Bø (SNO), Arne Johs Mortensen (SNO), Arne Granlund (Snøhetta v.utv.), Ingolv Røtvei (Oppdal bygdeallm.), Trond Toldnes (Dovre fjellstyre), Jon Nørstebø (Lesja fjellstyre), Arne Nyaas (Norsk villreinsenter/Villreinen), Lars Børve (Snøhetta og Knutshø villreinnemnd), Per Inge Skotte (Lesja fjellstyre), Trond Berger (Statskog), Odd Roald Uv (Snøhetta villreinutv.), Harry Brude (Rauma villreinf.), Stein Lauritzen (Snøhetta villreinutv.), Henning Øverås (Snøhetta villreinutv.), Dag Ringstad (Nesset fjellstyre), Torstein Oppigard (Nesset fjellstyre), Per Skotvedt (Sunndal fjellstyre/Snøhetta villreinutv.), Espen Rusten (SNO/Norsk Villreinsenter), Heidi Ydse (SNO/Norsk Villreinsenter), Jo Skorem (Norsk Villreinsenter).

Tema til diskusjon:

- lokal informasjon og behov for informasjon lokalt i forkant av merkingen
- merking; nødvendige løyver og tillatelser – status og mangler
- merking; metoder og begrensninger
- radiosendere; antall og fordeling av radiosendere mellom flokker og delområder
- radiomerkede dyr; oppfølging og forhold til jakt
- feltarbeid; oppgaver gjennom året og hvem kan gjøre hva?
- innspill i forhold til registrering av menneskelig aktivitet i områder; når og hvor

Intro ved Olav Strand

NINA har fått i oppdrag å initiere prosjektet, radiomerke villrein og starte med ferdselsregistreringer.

Gjennomgang av modellen fra Hardangervidda og Setesdal (Langfjella). I Langfjella har eierskap vært en viktig del av prosjektet. De som betaler inn i prosjektet deltar i styringsgruppa. I tillegg deltar DNT i styringsgruppa. Olav Strand understreker styringsgruppas betydning i formingen av prosjektet – problemstillinger etc. I Langfjella ser man på avbøtende tiltak g oppfølging av dette i etterkant av prosjektet.

Radiomerking

Merking; metoder og begrensninger

Det benyttes gassgevær med opptil 40m rekkevidde (Veterinærconsult v/Øystein Os). Påflygningstid på 20-30 sek. Kan ikke bruke lokale helikopterselskap pga manglende ferdigheter. Samkjøring mellom pilot og veterinær er en forutsetning. Måler temperatur og pust/respirasjon. Respirasjon og temperaturregulering er årsaken til at merkingen foregår på vinteren. Ellers ville de blitt opphetet. Fosterutviklingen øker stort den siste måneden i drektighetstiden og det tilstrebes derfor merking i februar.

Bukkemerking: Har bare merket simler tidligere, men NINA ønsker å merke bukker for å se på randområdebruken. Her er det aktuelt å merke på sommeren for å merke de rette dyrene – de som bruker randområdene. Bukkemerking krever tettere oppfølging. Bukkene observeres en gang i måneden, oftere i brunsten.

Det ble stilt spørsmålstegn ved metoden med bakgrunn i erfaringer fra Rondane. Erfaringer tilsier at Drop-off funksjonen i Rondane ikke fungerte.

NINA bruker ikke samme typer halsbånd som det nevnte prosjektet i Rondane. De vil bruke samme utstyr som i Langfjella som de har gode erfaringer med. Posisjonsplott blir registrert hver 3. time (8x/dg). Avhengig av mobildekning for å kunne få ut dataene. Sendervarighet mellom 2,5-3 år. Kan programmeres annerledes i perioder.

Det merkes maksimalt 2 dyr per flokk. Merkingen antas å gjennomføres i løpet av et par dager. Dette må tilpasses den lokale flokkstrukturen. Utgangspunktet er at belastningen på flokkene skal være så liten som mulig.

Det ble stilt spørsmål ved antallet merka dyr - lite med 15 dyr i et så stort område? Poenget med antallet er at flokkstørrelsen tilsier at 15 sendere er tilstrekkelig. Bukkemerking er noe helt annet på grunn av flokkstruktur. Her må det merkes spesielle dyr som bruker randområdene.

Eventuelle bomskutte piler gjenfinnes vha peileapparatene og markører. Medikamentet som brukes på rein er ikke så farlig som det som brukes på elg/hjort.

Kombinasjon av minimumstillinger og merking er en stor fordel. Evt dra nytte av SNO sin overvåking av området fra lufta. SNO er innstilt på å bidra i denne sammenhengen.

Merking; nødvendige løyver og tillatelser – status og mangler.

Løyver fra forsøksdyrutvalget er på plass for både Snøhetta og andre områder. Fangst- og merketillatelse fra DN.

Motorferdsel i området.

Svar foreligger fra nesten samtlige kommuner i Snøhetta. DFR mangler, men møte 28.01. Mangler også i fra Sunndal kommune.

Tillatelser fra grunneiere er nødvendig selv om det foreligger tillatelse fra kommunene.

- utfordring med mange grunneiere.
- Utvalget sender en felles henvendelse til alle grunneiere/rettighetshavere for å innhente løyve i fbm motorferdsel/helikopter.
- NINA og utvalget bør utforme et felles skriv.

Statskog skal ha egen henvendelse angående helikoptertillatelse.

Oppdal ba har delegert dette til kommunene. Dette gjelder ikke Joramo ba.

Alle som har tilhørighet i grunneierlag etc bør ta opp dette i egne fora.

I Langfjella sendte man ut en felles info om prosjektet til alle gr.eiere/rettighetshavere. Disse fikk beskjed om å melde fra dersom de ikke ønsket slik aktivitet på sin grunn.

Radiosendere; antall og fordeling av radiosendere mellom flokker og delområder

Tillatelse 2009 – 15 sendere i hele Snøhetta, men rom for justering senere år.

Forslag; Øst – 10 sendere, Vest – 5 sendere. Dette for å demme opp mot sender som faller av, dyr som skytes eller lignende.

Det viktige er å se at de radiomerka dyrene representerer flokkenes arealbruk. De østlige vinterbeiteområdene ut fra et forvaltningssynspunkt er viktig også opp mot ferdsel og forstyrrelser. Det er registrert ferdsel i tre år, og den årlige bruken ser ut til å være ca 10 000 i gj.snitt/år fra Kongsvold og vestover.

Terskel på Aursjøen + Snøheimvegen bør være førende for fordelinga.

Forslag om øremerking. Alle dyr som merkes, merkes også med øremerke.

Plottene er tilgjengelige via Dyreposisjoner.no. For vanlige brukere ligger plottene med 14 dagers forsinkelse. Dyreposisjoner.no er ikke aktiv under jakt og kalving. Styringsgruppa vil være med på å bestemme disse periodene.

Til jakta må det sendes ut informasjon om prosjektet. NINA bør lage et skriv som sendes sammen med jaktkortet.

Feltarbeid; oppgaver gjennom året og hvem kan gjøre hva?

En person fra rettighetshaversida bør være med under merking. Registrering av flokkene etter merking, men før påske. NINA skal inn to ganger i året og ta bilder av merka dyr for å se på gevir, kalvens str, status etc. Fordelinga av oppgaver må en gå inn på seinere.

SNO

Egen aktivitet og tjenestekjøpsaktivitet må koordineres i dette arbeidet slik at alle bidrar med data til det beste for prosjektet. SNO er innstilt på å utnytte ressursen enda bedre både gjennom tjenestekjøp og overvåkingsoppgaver. Dette kan være noe å bygge videre på i forhold til å øke tjenestekjøpet og putte denne ressursen inn i prosjektet.

Olav

Viktig prinsipp: Prosjektet eies av de som sitter i styringsgruppa. Erfaring og kompetanse er avgjørende for hvem som blir med i feltarbeidet. Samtidig vil det være ønsket fra styringsgruppa og villreinutvalg om hvem som skal være med. NINA vil legge føringer for hvem som skal være med på bakgrunn av erfaring og kompetanse, resten er opp til styringsgruppa.

All mulig aktivitet må koordineres slik at motorferdsel reduseres til et minimum. Dette gjelder NINA, SNO, fjellstyrer, bygdeallmenninger.

NINA sin rolle i feltarbeidet er avhengig av hvilke oppgaver som skal gjøres, men NINA er avhengig av å være med i en oppstartsfasen og opplæring. En del oppgaver vil etter hvert kunne gjøres av andre. Dette må kartlegges underveis. Hvor reinen står til enhver tid vil også være av betydning for hvem som brukes.

Lokal informasjon og behov for informasjon lokalt i forkant av merkingen

Først arbeidsmøtet, deretter åpent møte som bør gjennomføres innen to uker.

Antall møter – 2-3 møter som dekker hele regionen.

Hvor – Fjellforum på Dombås dekker sør (Dovre/Lesja)

Tematikk – viktig å formidle metodikken.

Tidspunkt – bør skje 2-3 uker.

Region Nord (Sunndal/Oppdal)

Region Vest (Rauma/Neset)

Innspill i forhold til registrering av menneskelig aktivitet i områder; når og hvor

Ferdselsbiten av prosjektet kommer til å utvikle seg og utvide fokus etter hvert.

Ferdsestallere, besøkstall på hytter, passerende på bomveier etc vil være viktig mht. å registrere brukerne i området. Feltobservatører registrerer ute i felt, intervjuundersøkelser av ulike grupper brukere av området, track-logging av feltpersonell, track-logging av jegere,

Kjernes spørsmålet mht ferdsel: Må ha kombinasjon av gode ferdselsdata og gode villreindata.

Ønske om tilbakemelding på hvor det er behov for å utplassere tellere. Stedet må være egnet mtp mulighet til å fange opp den som passerer.

Tilbakemeldinger fra møtet:

- Behov for telling i Skamsdalen og videre inn mot Lesjøetelet. Dette er viktig mtp villreinens bruk i dette området hvor man ser en endring i arealbruken de siste årene. Dette er områder med foreslåtte nedlagte stier i forvaltningsplanen.
- Fuglehundprøvene i Hjerkinnområdet bør vies oppmerksomhet i dette prosjektet.
- Uorganisert moskustitting.
- Ferdsel ut fra skitrekke på Bjorli.
- Barriere mellom sør og nord i Snøhetta vest på grunn av biltrafikk på Aursjøveien.

Det vil være behov for kontaktgrupper lokalt der det kan arrangeres møter, telefonmøter etc underveis.

Avslutning

Hvordan skal styringsgruppa oppnevnes?

Med bakgrunn i at dette er et regionalt prosjekt bør det være Direktoratet for naturforvaltning (DN) som tar initiativ til oppnevningen av styringsgruppa. Lars Børve tar kontakt med DN.

Roy Andersen vil være den lokale kontakten i første omgang, Olav og Kirstin vil følge prosjektet hele veien.

Referent, Norsk Villreinsenter, 26.01.09.